

Sandgärdeglimt nr 6-2014.

I glimt nr 5 aviserades och inbjöds till en invigningsceremoni på Sandgärdet den 2 augusti 2014. Nu är det logiskt att ge en glimt av hur evenemanget utföll.

Målet var att markera dels att den stora och kostnadskrävande restaureringsfas som Världsnaturfondens WWF Skärvårdsfond och Länsstyrelsen initierat och bekostat i stort sett var genomförd enligt avtal med Sandgärdets ägare företrädna av Harstena Samfällighetsförening, dels att harstenaborna nu mer definitivt övertar ägareansvaret för projektets driftsfas.

Till ceremonien var alla harstenaborna välkomna i sin dubbla egenskap av värd och åskådare. Särskilt inbjudna var ett trettiotal speciella gäster som företrädde finansiärerna samt representanter för, vetenskap samt natur- och kulturvård, kommunen och landstinget. De bjöds på skärgårdsresan samt på en enkel måltid med rökt lax från Håskö. Vidare var alla grannar och andra skärgårdsintresserade välkomna.

Med hjälp av bland andra Peter Gerdehag fick evenemanget en i skärvårdssammanhang ovanligt god presstäckning i NT. Det torde vara den som förklarade att det samlades cirka 100 åhörare och medverkande på Förhuggarlagen, där invigningen inleddes och avslutades och måltiden intogs. Av deltagarna var drygt trettio harstenabor. Till den goda uppslutningen bidrog förstås det fina vädret.

Programmet innehöll:

En inledande beskrivning av projektet levererad av Per Gräslund som initiativtagare och medlem i Skärvårdsfondens ledning.

Gemensam matsäck alternativt bjudlunch i gröngräset.

En glimt av Sandgärdesslätter förr och nu inklusive hötransport med hävlor och hörep.

Guidade turer över slätter- och betesmarken samt åkertäpporna.

Om Sandgärdet och den biologiska mångfaldens kulturlandskap talade professor Urban Emanuelsson med utomordentlig klarhet och klarsyn. Han är Sveriges och en av Europas mest framträdande företrädare för det livsviktiga ämnet biologisk mångfald och särskilt känd som expert på vård och utveckling av ängs- och betespräglade kulturlandskap. En ovärderlig kontakt för framtiden på Sandgärdet.

Elisabeth Nilsson, invigde och överlämnade restaureringsresultatet till harstenaborna. En ”gåva” som symboliserades av tre föremål typiska för Sandgärdets ängsbruk. De var ett hörep från Grönsö samt ett par höhävlor och en mätsticka för mätning av såtar. De senare hade tillverkats och försetts med inskriptioner som erinrar om dagens betydelse och skänkts av båtbyggaren mm Bertil Hagander från Valdemarsvik. Elisabeth är som alla vet landshövding i vårt län men dessutom ordföranden i Världsnaturfondens WWF Skärvårdsfond för Gryt. Hennes engagemang för projektet och insikter i skärgårdsfrågor kanske delvis förklaras av att hon är uppvuxen på ett kusthemman i Norrbottens skärgård.

Av flera omdömen att döma blev invigningen uppskattad och kan ha bidragit till projektets förankring och framtida framgång. Ideella insatser av ett antal harstenabor med Hasse Zschaeck i têtén, medlemmar av familjen Skånman, grannarna från Grönsö, medlemmar i Gryts Skärvårdsförening samt anslag från Skärvårdsfonden möjliggjorde evenemanget.

Vad krävs nu för att restaureringen skall bli färdigputsad till excellens och att den löpande driften skall kunna underhålla och utveckla Sandgärdets potentiella roll som ostkustens finaste ängsholme och därmed till en unik östgötsk klenod och en nationell sevärdhet?

Vad krävs av Harstena och var kommer pengarna från?

Ett kort och grundläggande svar är vad som får plats här. En fyllig dokumentation med och skötselplaner ingår i ”gåvan” och kommer inom kort att överlämnas till Samfällighetsföreningen. Där finns fylligare svar.

Först och främst gäller att avtalet mellan Harstena inte ålägger ägarna några andra ekonomiska eller juridiska förpliktelser än att låta restaureringsarbetet ske.

Initiativtagarna och finansiärerna har däremot arbetat med hypotesen att projektet skulle komma att intressera och engagera ägarna när restaureringsresultatet förelåg. Det hoppas vi än.

Vidare har finansiärerna förutsatt att vissa hittills rådande ekonomiska och administrativa förhållanden skulle bestå, som skulle medföra att projektet även i harstenabornas regi kunde få stöd främst av offentliga medel men kanske även av engagemang från privat håll. Om det offentliga stödet uteblir kan finansiärerna med öppna ögon ha ”kastat pengarna i sjön.” Restaureringen blir då bara ett uppehåll i en miljömässig utförsbacke som pågått sedan skärbruket av Sandgärdet och större delen av skärgården upphörde i mitten av 1900-talet.

Följande är en lista på förutsättningar för att vård och utveckling skall kunna ske på ägarnas ansvar och under deras ledning:

Arrendedriften av Sandgärdets bruk och hävd skall kunna fortsätta. Detta kräver att en arrendator av Karl Johan Gustavssons kapacitet kan engageras och få villkor som gör bruket intressant. En förutsättning är att de s k EU-bidragen efter pågående omläggning av det tidigare anslagssystemet täcker löpande kostnader för hävden av Sandgärdet.

Vissa resterande åtgärder inom restaureringens ram kan täckas av externa medel, t e x från Skärvårdsfonden.

Samarbete kan fortsättas med de lokala och regionala personer, föreningar, myndigheter, företrädare för vetenskap och landskapsvård, engagerade amatörer inom samma områden samt offentliga och privata fonder och finansiärer. Mot- och medparter inom dessa områden finns.

Ovanstående insatser kan anpassas efter vad som i olika sammanhang kan hanteras och organiseras och allt behöver ej göras bums och på en gång. Målsättningen måste dock vara klar.

Det bör inte förnekas att en lyckosam utveckling mot excellens och riksklenodskap kommer att kräva en fast organisation inom byn som kan samla krafter och engagemang och styra utvecklingen mot kvalificerade mål samt leda samarbetet med arrendatorn och med reglerande och tillståndsgivande myndigheter och andra externa samarbetsparter. En sådan organisation måste vara tillräckligt bemannad samt ha stöd av klara befogenheter och av engagemang från styrelse och bybor.

Arbetsuppgifterna för denna organisation kommer inte att vara försumbara. De kan bli högst inspirerande och höja byns status och göra den alltmer intressant för en kvalificerad och engagerad omvärld och publik samt rent av höja ägandets kvalitet.

Det tror och hoppas Pelle på Grönsö